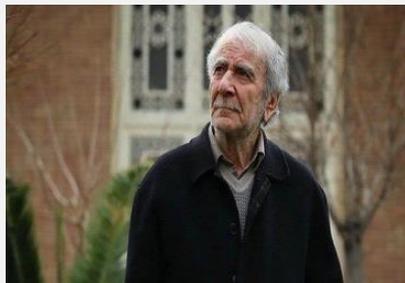

بحران اندیشه معاصر؛ غفلت از عقل و باطن عالم

غلامحسین ابراهیمی دینانی در گفت‌وگویی به مناسبت زادروزش و همچنین برگزاری نشست بین‌المللی ماجرای فکر فلسفی غلامحسین دینانی، با انتقاد از غلبه یک‌سویه فناوری و کمیت در جهان معاصر، تأکید کرد:

غلامحسین ابراهیمی دینانی در گفت‌وگویی به مناسبت زادروزش و همچنین برگزاری نشست بین‌المللی ماجرای فکر فلسفی غلامحسین دینانی، با انتقاد از غلبه یک‌سویه فناوری و کمیت در جهان معاصر، تأکید کرد: فقدان تفکر عمیق و عقلانیت، انسان امروز را از آرامش دور کرده و فلسفه را به ضرورتی فراموش شده بدل ساخته است. با اشاره به گسست نسل جدید از سنت فلسفی ایران تأکید کرد که تراکم اطلاعات، جای اندیشیدن را گرفته و تنها راه برون رفت از سطحی‌نگری امروز، بازگشت به عقل، خلوت فکری و فلسفه ای زنده است.

بحران اندیشه معاصر؛ غفلت از عقل و باطن عالم

به گزارش ایکن، غلامحسین ابراهیمی دینانی در مصاحبه تصویری که به مناسبت کنفرانس بین‌المللی «ماجرای فکر فلسفی در اندیشه‌های دکتر دینانی» به همت پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد، در توصیه به جوانانی که قدم در مسیر آموختن فلسفه نهاده‌اند، به جایگاه ممتاز قرآن در فرهنگ ایرانی اشاره کرد و گفت: پس از اسلام، قرآن کریم در مکه بر پیامبر اسلام (ص) نازل شد، در مصر قرائت شد، در ترکیه کتابت شد و در ایران فهمیده شد.

وی با بیان اینکه بهترین تفاسیر قرآن در تاریخ، به قلم اندیشمندان ایرانی نگاشته شده است، افزود: آخرین نمونه برجسته آن، تفسیر المیزان نوشته علامه طباطبایی است. بسیاری از تفاسیر دیگر، صرفاً تحت اللفظی‌اند، اما بزرگ‌ترین مفسران قرآن کریم ایرانی بودند. همین موضوع درباره روایات نبوی نیز صادق است؛ صحاح سته که منابع اصلی حدیث اهل سنت به شمار می‌روند، هر شش نویسنده‌شان ایرانی‌اند. واقعاً اگر ایرانی‌ها نبودند، اسلام به این گستردگی گسترش پیدا نمی‌کرد.

این استاد برجسته فلسفه با اشاره به اینکه برای قرآن «هفتاد بطن» ذکر شده است، تصریح کرد: انسان معمولاً این لایه‌های عمیق را نمی‌بیند و همین موجب رواج سطحی‌نگری شده است. امروز شاید مردم آسایش داشته باشند، اما آرامش ندارند؛ همه دچار ناآرامی و دغدغه‌اند و این نتیجه غلبه کمیت بر کیفیت است.

دینانی ایران را کشوری متمدن و مردمان آن را باهوش توصیف کرد و گفت: ایران در طول تاریخ بارها مورد حمله قرار گرفته و مظلوم واقع شده است، اما زمانی که ایران تمدن داشت، بسیاری از مناطق دیگر دنیا فاقد تمدن بودند. هر ایرانی که در خارج از کشور می‌بینید، غالباً فردی برجسته است؛ این به دلیل جایگاه تمدنی ایران است.

انسان نیازمند خلوت و تعمق است

وی وجود تلفن‌های همراه را یکی از عوامل گسترش سطحی‌نگری دانست و افزود: موبایل حجم عظیمی از اطلاعات متراکم تولید می‌کند، اما این تراکم اطلاعات، مانع عمق یافتن ذهن می‌شود. انسان باید فرصت خلوت، سکوت و اندیشیدن در اعماق خود را داشته باشد، در حالی که هجوم دائم اطلاعات، تفکر عمیق را از انسان می‌گیرد. در عصر حاضر تفکر عمیق کمرنگ شده است، هرچند دنیای امروز در صنعت پیشرفت کرده، اما در ساحت معنا و عمق عقب مانده است. کمتر کتابی می‌بینم که به معنویت و حقیقت پردازد. عالم دارای ظاهر و باطن است و هیچ ظاهری در هستی بدون باطن نیست. انسان نیز گرچه در ظاهر پیشرفت کرده، اما باطن او رشد نکرده است؛ در حالی که عمیق‌ترین ساحت هستی، باطن انسان است.

دینانی با طرح این پرسش که «ما درون عالمیم یا عالم درون ماست؟» افزود: تمام هستی می‌تواند در ذهن انسان حاضر شود. عالم خلأ ندارد؛ اگر خلأ محال است، هستی متناهی نیست. سوره «قل هو الله احد» نیز بر همین حقیقت دلالت دارد: «الله صمد» یعنی هستی پر است و هیچ نقطه تهی در عالم وجود ندارد.

غلبه کمیت، نشانه سطحی‌گری عصر جدید

این استاد فلسفه با انتقاد از نگاه کمیت‌محور دنیای امروز گفت: امروز همه چیز قابل اندازه‌گیری شده و چون اندازه‌گیری آسان است، بشر به آن گرایش پیدا کرده است. در حالی که کیفیت، معنا و عمق به حاشیه رفته‌اند و نتیجه آن، سطحی‌گری فراگیر

است.

وی در بخشی از سخنان خود اظهار کرد: صنعت چاپ خدمت بزرگی به بشر کرده، اما بسیاری از کتاب‌هایی که امروز منتشر می‌شود، سطحی است. وقتی آثار برخی فلاسفه اروپایی را می‌خوانم، می‌بینم حرف‌های سطحی و بی‌مایه‌ای مطرح شده که باعث تعجب می‌شود.

کاش فلسفه فهمیده می‌شد، نه فقط تدریس

دینانی در پاسخ به پرسشی درباره وظیفه نسل جوان و وضعیت آموزش فلسفه در دانشگاه‌ها گفت: علوم امروز تخصصی و متنوع شده‌اند، اما کاش فلسفه به درستی تدریس می‌شد؛ نه فلسفه که فقط خوانده شود، بلکه فلسفه که فهمیده شود. اگر عقل نباشد، دین هم فهم نمی‌شود. نخستین حدیث کتاب اصول کافی این است که اولین مخلوق خداوند عقل است. چیزی بالاتر از عقل نداریم. حتی اگر از قلب سخن گفته می‌شود، قلب بدون عقل قادر به فهم نیست. انسان بدون عقل به هیچ چیز نمی‌رسد؛ چه به کره ماه برود، چه در گوشه روستایی ساده زندگی کند، اگر عقل داشته باشد، همه عالم را در درون خود دارد.

بزرگ‌ترین جنگ، جنگ درونی انسان است

این استاد فلسفه با اشاره به سلوک عقلانی انسان تصریح کرد: بزرگ‌ترین جنگ‌ها در درون انسان رخ می‌دهد؛ جنگ میان عقل و نفس. جنگ‌های بیرونی روزی تمام می‌شوند، اما این نبرد درونی از تولد تا مرگ با انسان همراه است. عبادت نیز برای دوری از شهوات و پاک‌سازی نفس است.

دینانی در پایان تأکید کرد: باید عقل را ترویج کرد و صفای باطن را با تعقل همراه ساخت. از بزرگداشت‌ها خوشحال می‌شوم، نه به خاطر خودم بلکه به خاطر اینکه این بزرگداشت در مقام علم است، اما خوشحالی من زمانی کامل است که کتاب‌هایم خوانده شود. کتاب «من و جز من» از جمله آثاری است که به آن علاقه ویژه دارم.